

Ce koroška deželna vlada poveličuje danes 10. oktober kot »zmago demokratične miselnosti in kot »dan manifestacije za Avstrijo«, je to zgodovinsko potvarjanje.

Politična slepota ali neodgovorna toleranca?

Helmer je moral razpustiti neonacistično organizacijo

V začetku julija t. l. je bila ustanovljena na Dunaju nova nacistična organizacija, ki se imenuje »Ustavi zvesto združenje za Avstrijo«. To združenje je imelo svoj sedež na Dunaju, svoje podružnice pa v vseh avstrijskih pokrajinah. Kakor ugotavlja »Oesterreichische Zeitung«, so bili na čelu »Ustavi zvestega združenja za Avstrijo« vidni bivši nacisti, ki so se že ilegalno udeleževali za časa prve avstrijske republike in prodali Avstrijo tretjemu rajhu, ter svoječasni Hitlerjevi agenti.

Načelnik te neonacistične organizacije je bil univerzitetni profesor dr. Ernst Schönbauer, bivši landbundovski poslanec. Kakor je znano, je »Landbund« vedno zastopal velenemške težnje. Njegov namestnik je bil Karl Hartleb, ki je istaklo pripadal »Landbundu«. Leta 1936. so ga avstrijske oblasti na Štajerskem aretirale zaradi ilegalnega nacističnega udeleževanja. Bil je član NSDAP do leta 1945, po kapitulaciji fašistične Nemčije pa je bil dve leti v nekem britanskem taborišču za nacionalsocialiste na Štajerskem, kjer so ga verjetno »demokratizirali«, da se spet lahko politično udeležuje. V načelstvu je nadalje tudi bivši nacist in sedanjí sodelavec neonacističnega lista »Alpenländischer Heimatruf« Fritz Stüber. Najbolj značilno za to združenje pa je, da si je kot drugega tajnika izvolilo dr. Walterja Tembauerja iz Inomosta, ki je 1938. leta spisal knjigo »V zadnji borbi za Avstrijo«, v kateri opisuje podrobnosti o svojem sodelovanju pri izdajstvu Avstrije.

Tudi pravila, ki jih je sprejelo »Ustavi zvesto združenje za Avstrijo«, pričajo o nacističnem značaju te organizacije. Ti neonacisti so si osvojili vse tiste oblike rovarjenja, ki jih je na sestanku nacističnih zarotnikov julija 1947. leta proklamiral Rössner. V svojem programu predvidevajo se posvetiti razpravljanju o vseh dnevnih vprašanjih in sicer ustmeno in pismeno. Kako to delajo, je razvidno iz »Alpenländischer Heimatruf«, ki širi ideje maščevanja, velenemštva, mržnje do Slovanov in hujska na novo vojno.

Notranje ministrstvo je delovanje te neonacistične organizacije brez nadaljnega dovolilo, ne oziraje se na to, da so v načelstvu znani nacisti in bivši Hitlerjevi agenti. Očividno se tudi ni zanimalo za delovanje te organizacije, ker bi drugače moralo opaziti, da je »Ustavi zvesto združenje za Avstrijo« izrazilo

nacistična organizacija. Šele ko je »Oesterreichische Zeitung« razkrinkala posamezne osebnosti v vodstvu in dokazala neonacistični značaj tega združenja, je bilo notranje ministrstvo prisiljeno, da ga razpusti. Razpust utemeljuje s tem, da so sumili, da je bilo »Ustavi zvesto združenje za Avstrijo« potom članov načelstva povezano z neonacistično organizacijo, ki so jo odkrili v Gradcu. Zakašneli razpust te slabo zakrinkane nacistične organizacije pa notranje ministrstvo utemeljuje, da »ustanovitve združenja ni prepovedalo, ker na osnovi takratnih podatkov ni nasprotovalo zakonitim določbam.«

Pojav te neonacistične organizacije znova potrjuje, da denacifikacija v Avstriji še zdaleka ni izvedena in da je sporočilo zveznega kanclerja Figla Zavezniškemu svetu za Avstrijo, da »je na področju denacifikacije v Avstriji vse v redu« le prazno besedičenje.

De Gaulle izziva francosko ljudstvo

V Grenoble-u je telesna straža De Gaulle-a umorila delavca Voitrina, člana Komunistične partije. Komunistična partija Francije je objavila proklamacijo, v kateri poziva vse delovne ljudi in pripadnike odporniškega gibanja, da se zavamejo za razpust oboroženih gaullističnih enot in za sestavo demokratične vlade.

Med debato v francoski Narodni skupščini je moral socialistični notranji mini-

ster Moch priznati, da šteje oborožena privatna policija de Gaulle-a 16.000 mož, od katerih jih je 6.000 pod poveljstvom krutega polkovnika Reny-ja. Moch je moral tudi priznati, da je vlada izdala za potovanje de Gaulle-a po Franciji došlej 14 milijonov frankov. Komunistični

Uspehi Demokratične armade na vseh frontah

Po poročilih radijske postaje »Svobodna Grčija« je Demokratična armada prebila monarhofašistično fronto na področju Murganija in se vsidrala v zaledju sovražnika.

Monarhofašisti so zgubili 800 mož, med njimi 45 oficirjev. Demokratična armada je sestrelila dvoje sovražnih letal. V severnem Pindu, na področju Gramosa in Smolika je Demokratična armada napadla važne naprave in sovražnikove postojanke. Zasedla je dve vasi. V zapadni Makedoniji so enote Demokratične armade napadle mesto Kastorija, druge čete pa kraje okrog Agios-Atanasiosa južnozapadno od Kastorije. V vzhodni

Makedoniji, Traciji, Tesaliji in severni Grčiji je Demokratična armada izvedla številne napade. V Patrasu so bili napadi usmerjeni na mesta Aigion in Chalandrica.

Nova barbarstva monarhofašistov

Atenska kvistlinška vlada je zakrivila nov zločin. Po nekem zakonu, ki ga je vlada sprejela pred 22 leti proti banditizmu, bo takoj pomiloščen vsakdo, ki odda odsekano glavo borca Demokratične armade. Ta ljudozdrski zakon namestitev uporablja zdaj zoper grške rodoljube.

Radijska postaja »Svobodna Grčija« poroča k temu, da monarhofašistične oblasti brez sodnijske obsodbe ustrelijo vsakega vojaka Demokratične armade, ki ga ujamejo. Po časopisnih vesteh je dopisnik »New York Post« Robert Martin to poročilo potrdil in pri tem poudaril, da Američani, ki se udeležujejo v monarhofašistični armadi, to ravnanje odobravajo.

Ponovna obmejna izzivanja

Kakor poroča Informacijski urad Ljudske republike Albanije, so izvedle grške kraljevske čete v času od 10. do 17. septembra t. l. dvaindvajset izzivalnih izpadov na albansko-grški meji. Grški vojaki so ponovno prestopili albansko mejo. Istotako so prekršila albansko mejo monarhofašistična letala, medtem ko je artilerija ponovno obstreljevala albansko ozemlje.

London. — Deželna zveza kmetijskih delavcev Anglije, ki šteje 130.000 članov, je sklenila, da zahteva za vse kmetijske delavce zvišanje mezd.

Zasedanje Generalne skupščine OZN v Parizu

V torek se je pričelo v Parizu tretje zasedanje Generalne skupščine Organizacije združenih narodov, ki ima na dnevnem redu začasno 67 točk. Generalno skupščino je otvoril argentinski zunanji minister Bramuglia.

Delegacijo Sovjetske zveze vodi namestnik zunanjega ministra Andrej Višinski, delegacijo Sovjetske Ukrajine vodi predsednik ministrskega sveta in zunanji minister Manujski, šef delegacije Sovjetske Belorusije pa je predsednik ministrskega sveta in zunanji minister Kiselev.

Jugoslovansko delegacijo na tem zasedanju vodi ministrski podpredsednik in zunanji minister FLRJ Edvard Kardež.

Na prvi seji so izvolili posamezne komisije, ki so potrebne za delo Generalne skupščine.

Pred otvoritvijo zasedanja je bila na letališču v Parizu spominska svečanost za grofom Bernadottom in polkovnikom Serolom, ki sta bila umorjena v Jeruzalemu kot zastopnika OZN. Skoraj vse narodnosti, ki so v Parizu, so se udeležile te slavnosti.

Na dosedanjih sejah Generalne skupščine OZN so prišli jasno do izraza poizkusi Amerike, da bi izrabila OZN v protisovjetsko gonjo. Po daljšem govoru ameriškega zunanjega ministra Marshall-a, ki je poskušal zvaliti krivdo za vse dosedanje neuspehe delovanja OZN in za zaostreni položaj na Sovjetsko zvezo in na ljudskodemokratične države, je govoril poljski zunanji minister Modzelewski.

Dejal je, da se da vprašanje miru v Nemčiji rešiti samo sporazumno z zuna-

njimi ministri štirih velesil. Londonska konferenca je poskušala razkosati Nemčijo, medtem ko je bil v Varšavi sprejet edini možni načrt za mirno rešitev nemškega vprašanja. Ostro je obsodil tudi vmešavanje Amerike v grške notranje zadeve in navzočnost britanskih čet v Grčiji.

Nemški tisk posveča Generalni skupščini OZN posebno pozornost. »Tägliche Rundschau« piše, da bo to zasedanje »mogoče najvažnejše v času triletnega obstoja Združenih narodov«.

V nedeljo, dne 26. septembra 1948

vsi na mogočni

LJUDSKI TABOR

ki bo ob 14. uri pri Prangarju na Brnci

Na sporedu so:

GOVORI, ŠTEHVANJE, FIZKULTURNI NASTOPI MLADINE, TAMBURAŠKI IN PEVSKI NASTOPI, NASTOP PIONIRJEV IN LJUDSKO RAJANJE

OSVOBODILNA FRONTA ZA SLOVENSKO KOROŠKO

10. oktober je velenemška parola

Tiskovna služba OF poroča: Kakor je znano, je deželni glavar Piesch plediral lani v nekem govoru v okviru lige Združenih narodov, da bi odpravili 10. oktober kot državni praznik in je tisk ta predlog pozdravil kot doprinos deželne vlade k pomiritvi dežele. In tako 10. oktober po navodilu koroške deželne vlade lani tudi ni bil praznovan kot državni praznik.

Kakor pa izgleda, letos pomiritev ni več potrebna, kajti deželna vlada je izdala dne 17. t. m. poziv, v katerem izrecno vabi na pompozno proslavo 10. oktobra v Celovcu. Novoustanovljeni »nadstrankarski« in »demokratični« Kärntner Heimatwerk« pa poziva mladino na »največji praznik Koroške« k prvemu deželnemu sestanku na Gospodarskem polju, da »vzbudi spomin na veliki praznik Koroške ravno pri tistih, ki so ga zavestno pozabili«.

Čestokrat smo že dokazali in odklonili 10. oktober 1920 kot zmago nemške nasilne politike in velenemške miselnosti. Če koroška deželna vlada poveljuje danes 10. oktober kot »zmago demokratične miselnosti« in kot »dan manifestacije za Avstrijo«, je to zgodovinsko pótvarjanje, ki ga najbolje ovzre pravi organizator Hans Steinacher.

Naj govori dr. Steinacher sam:

»Na takšne dogodke nisem bil pripravljen. Maier-Kaibitsch me je rinil skozi množico ljudi. Skoraj sem čutil, da sploh nisem zraven. Slišal sem zahvalne nagovore. Množica je klicala moje ime, naj se jim pokažem. Govoril sem iz okna poljedelske šole.

Govoril sem o upanju v nemško bodočnost.

Schumy se je zahvalil sodelavcem »Heimatdiensta«.

Prišlo je ogromno število čestitk; mnogo tudi iz nemškega rajha. Pokazale so nam vzbujeno razumevanje našega ljudstva za našo borbo. Iz Dunaja je prišla zloglasna vest, ki je nas presenetila: Zahvalna proslava predsedstva državnega zbora, ki je bila javno objavljena v vseh deželah avstrijske države, je imenovala rezultat borbe za Koroško »veliko zmago avstrijske državne miselnosti«. Ravno to pa koroška zmaga ni bila.

Poizkusi »avstrijske« povojne dobe, da bi prikazali uspeh Koroške v dveletni borbi od 1918. do 1920. leta kot »zmago avstrijske državne miselnosti«.

niso bili samo napačni, temveč tudi smešni. Borbo Koroške smo mogli voditi samo kot nemško borbo, zavedajoč se samoodgovornosti za rajh, ki smo ga imeli pred očmi.

Korošci smo ponosni na to, da smo mogli služiti v svoji domovini svojemu nemškemu narodu v času, ko je vodila pot v celoti skozi mračno noč. Moč smo črpali iz nemštva in iz Koroške domovine. Koroška domovina nam je bila neposredno dani kos življenja nemštva. Ker smo verovali v celoto, smo delovali v odgovornem območju tudi v malem.

V tej zvezi je odgovorni voditelj Koroške, deželni upravnik dr. Lemisch, na zgodovinski slavnostni seji koroškega deželnega zbora dne 25. novembra 1920 ponovil izpoved pevca svobode Körnerja:

»Nemški narod mogel si pasti, nikdar pa ne moreš propasti!«

Istočasno je koroški upravnik lahko spomnil na izročilo koroške preteklosti, ko je s stolpa mestne farne cerkve 1848. leta plapolala zastava Nemške zveze in je pesnik opominjal:

»Družite se, vi nemški bratje!
Bodi trdno povezana z Nemčijo,
moja draga Koroška dežela.
Naj žari naprej po dolinah
ogonj svetlega navdušenja!«

Da je bilo naše delo izraz vere v naš nemški narod, je čutil tudi nasprotnik.

V tem duhu smo tudi proslavljali zmago.

Zmago smo si priborili, zvišana odgovornost za celoten narod je ostala. Vendar je bilo očitno, da bo dokončni

Veličastni uspehi obnove v osvobojeni Primorski

Na predvečer in dan obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji so širrom vse Primorske zagoreli kresovi. Ljudstvo je prepevalo in vriskalo in prav na meji ob spremljavi harmonik plesalo in proslavljalo obletnico priključitve. Primorsko ljudstvo ima dovolj vzrokov zato, da tako veselo proslavlja ta največji dogodek v vsej svoji zgodovini.

Primorsko ljudstvo posebno v obmejnih krajih lahko dnevno zasleduje življenje onstran krivične meje. Zaradi vojne je vsa Primorska zelo trpela, mnogo vasi je bilo docela porušeni, uničene železnice, ceste. V letu dni po priključitvi pa so prebivalci priključenih delov s pomočjo svoje ljudske oblasti skoraj popolnoma obnovili vasi, zgradili in obnovili vrsto raznih objektov. Važno gospodarsko in kulturno središče Gorico je s krivično mejo odtrgano. »Zgradili bomo Novo Gorico«, je sklenilo primorsko ljudstvo, je sklenilo ljudstvo vse Jugoslavije. »Odrkali so nam važen del proge, zgradili bomo drugo.« To vse je mogoče v Jugoslaviji, ki ima pred seboj svetel cilj — socializem.

Na terenu, kjer danes rasto prve stavbe Nove Gorice, je bilo še spomladi polje, razrvano od bomb, le sem in tja preorano, in koder se danes svetl široka, že skoraj zgotovljena magistrala, so ležali še pomladi polomljeni križi in razbiti nagrobniki zapuščenega pokopališča.

Medtem ko nekaj kilometrov vstran preganjajo Jugoslovanci, jih zapirajo; ker hočejo kruha in zaslužka, gradijo Novo Gorico z velikim delovnim poletom delavci in mladinske delovne brigade iz vseh krajev Jugoslavije. Obenem ko končujejo magistralo, ko rasto prve velike stavbe, ko končujejo regulacijo potoka Korena in mostove preko njega, urejujejo park za bodoče mesto in gojijo drevesca, ki jih bodo nasadili vzdolž vse magistrale. Nova Gorica bo moderno, lepo mesto, ponos vsega primorskega in jugoslovanskega ljudstva. Ker hočejo zgraditi tako mesto, razvijajo brigadirji tekmovanje za tekmovaljem in dosega take uspehe, kot so na primer uspehi V. izmene, ki presega normo stalno za 120 odstotkov, neredko pa se približa 200 odstot. Posamezne čete pa dosegajo neverjetne uspehe, kot 5. četa udarne Kulske brigade s komandirjem Vukašinom, ki dosega najvišji odstotek in presega normo za 400 odstot.; 9. septembra pa jo je preseglala celo za 498 odstot.; ali pa 3. četa hrvatske brigade s komandirjem Ladom Bosnarjem, ki presega normo za 200 odstot. In to poleg vsega vzgojnega, kulturnega in političnega dela, ki ga brigade imajo. Tako ni prav nič čudno, če so v tem kratkem času izkopali in prevozili preko 269.800 kubičnih metrov zemlje, poleg neštetihi tisočev kvadratnih metrov po načrtu predvidenega terena, poleg tisočev met-

mir v tej deželi šele, če bo zmago v nemški noči, ki so jo Korošci dojevali 10. oktobra 1920., vzeli v varstvo ves nemški narod. In tako je posebno mogočno živela odslej na starih borbenih tleh Koroške aktivna vera v velenemški rajh.

Obmejni boj na Koroškem je bil samo člen v borbi obmejnega in inozemskega nemštva..., v katerem so po Versailles-u in St. Germain-u stali milijoni Volksgenossov. Od Celovca do Memela, na zapadu in vzhodu, na jugu in na severu in v prekomorskih deželah — povsodi plamteča nemška stiska!

Mar bi se naj zadovoljil v miru z vojaško službo v prid tej rušilni državi Avstriji v vojski kakega dr. Deutscha?

Ne in ne!

Nemškonacionalna (volksdeutsch) borba se nadaljuje. Narod brez države! (Samo tako dolgo) dokler ne bo nekoč spet skovan nemški meč.

(Hans Steinacher, »Sieg in deutscher Nacht«, Dunaj 1943.)

rov betoniranja, uporabljene gradbenega materiala, poleg priprav raznih pomožnih mostov, poti in tako dalje.

Na Novi Gorici so proglasili eno mladinsko brigado za štirikrat udarno, eno za trikrat, deset za dvakrat udarne; ostale pa so enkrat udarne; 1035 brigadirjev pa je prejelo častni naziv udarnik.

Nova Gorica je najvažnejše gradbišče na Primorskem, velike važnosti pa je tudi gradnja proge Dutovlje — Sežana, ki bo spajala obe primorski progi, ki sta s krivično mejo pretrgani. Od pričetka gradnje proge, to je od 10. aprila t. l., pa do zdaj je delano na progi 17 mladinskih delovnih brigad, od katerih so postale na progi dve štirikrat, dve trikrat, osem dvakrat in pet enkrat udarne brigade, ki so dale 647 brigadirjev-udarnikov. Te brigade so naredile na progi do 1. avgusta t. l. 395.112 delovnih ur. Kraški svet je zelo težak teren. Graditi so morali po 12 m visoke nasipe in po 10 m globoke useke. Najtežji objekt je bil tunel, ki je dolg 350 m. Zanj so morali izkopati in odstraniti 18.000 m³ kama. Mjnerska brigada, ki je prišla na progo Dutovlje — Sežana, sedemkrat udarna, si je s težkim delom v tem tunelu priborila osmič ta častni naslov.

Kako zelo čutijo primorski ljudje potrebo po tej progi, govori 10.420 prostovoljnih delovnih ur, ki so jih na progi naredili člani OF iz Sežane.

Poleg teh velikih gradenj so obnovili skoraj vse vasi in mnogo manjših podjetij. Tako so v tolimskem okraju obnovili v Kobardju opekarno in ji prizidali dvakrat toliko sušilnice, kot jih je bilo prej. Tu imajo prvovrstno glino in izdelujejo iz nje od junija dalje, ko je pričela obratovati, kljub pomanjkanju strokovnjakov, zidake votlake, strešne plošče, korce in stropno opeko, ki jo izdelujejo edini v Jugoslaviji, glinaste peči in razne druge umetniške lončarske izdelke. Opekarno so spravili v obratovanje s toliko delovno požrtvovalnostjo, ki bi jo redko kje drugje našli. Tračnice za odvozno progo in vagončke so izkopali iz Soče pod Trento, kjer jih je naplavljeni pesek že popolnoma zasul. Delavci so iskali med starim zavrženim materialom žice in drug električni material. Prav tako so naredili tudi dvigala. Pričeli so skoraj brez strokovnjakov s tem, da so poslali delavce v tečaje, kjer so se izurili za kurjače itd. in danes nadomeščajo strokovne moči. Iz opekarn dobavljajo opeko tudi za »Litostroj«, poleg oskrbovanja vsega okraja, posebno gradbišč zadržnih domov.

Poleg neštetihi gradbišč zadržnih domov so to najlepši dokazi, kako si primorsko ljudstvo ustvarja v Titovi Jugoslaviji veliko in svetlo bodočnost.

Gradnja zadržnih domov v Jugoslaviji

V Jugoslaviji je že dograjenih 423 zadržnih domov. V Sloveniji so jih doslej spravili pod streho 144, še več pa jih je v zidavi. V Srbiji je dograjenih 141 zadržnih domov, 138 domovom je treha zgraditi le še strehe, a na daljnih 1123 gradiliščih še betonirajo ali zidajo. V Dalmaciji gradijo 172 zadržnih domov.

DOBRA KNJIGA

NAJVAŽNEJŠA VZGOJITELJICA LJUDSTVA

Ob »Tednu napredne slovenske knjige«, ki se je pričel po vsej LR Sloveniji preteklo nedeljo, dne 19. t. m., piše »Slovenski poročevalec« med drugim:

»Knjiga je prinesla slovenskemu narodu kulturo. Leta 1551 je izšla prva slovenska knjiga, »Katekizem« ustanovitelja slovenske književnosti Primoža Trubarja. Čez tri leta bomo praznovali že štiristoletnico slovenskega tiska — naš narod je torej stopil zgodaj v vrste kulturnih narodov. Če moramo za koga, potem lahko trdimo za naš narod, da je rasel in zrastel ob knjigi.

Knjiga je bila med slovenskim ljudstvom skozi stoletja varuhinja narodne zavesti med dobo tujega gospodarjenja. Največji duhovi slovenskega naroda, med njimi zlasti Prešeren, Levstik, Cankar in Župančič, pa so postali prav tako s svojo knjigo glasniki novega, boljšega časa.

Knjiga je bila pri Slovencih netilka svobodne misli, zato ima velik delež pri tem, da smo danes svobodni.

V novi ljudski državi je dobila knjiga tisto mesto, ki ji pripada. Kakor vse drugo bogastvo naše domovine, tako je tudi knjiga postala last vsega ljudstva. Njen pomen zato vsak dan raste. V novi ljudski državi je nastopila knjiga svoj zmago, viti pohod v človeška srca. Trdimo lahko, da je knjiga postala vsakdanji kruh našega delovnega človeka, našega izobrazbe željnega ljudstva. Knjiga je postala last ljudstva, ki vlada.

Napredna knjiga ima med Slovenci že

bogato tradicijo. Ta tradicija je v narodnoosvobodilni borbi postala izročilo nam in našim potomcem. Že narodnoosvobodilna borba je položila temelje novi ljudski prosveti, napredni prosveti, katere glavni vir je knjiga. Kljub temu, da je naša ljudska prosveta opravila že velikansko delo, pa naloge še daleč niso opravljene. Zato prirejamo tudi letos »Teden knjige«, ki naj še bolj poživlji zanimanje za to prvo in najvažnejšo vzgojiteljico našega človeka.

Naše naloge so velike in nikakor ne lahke. Izpolnjene pa bodo tedaj, ko bo postala knjiga vsakdanja potreba vseh naših delovnih ljudi, ko bo knjiga iz združnega doma ponesla luč kulture, znanstvene resnice in napredne ideje v vsako hišo, v vsakega človeka.

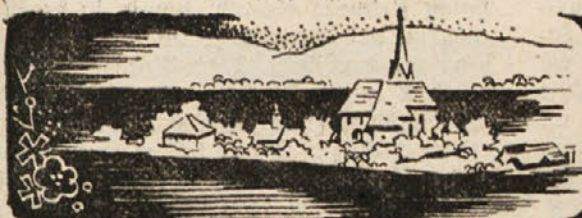
V »Tednu knjige« bodo zlasti poživlji zanimanje za knjige po vaseh, po sindikatih, po tovarnah in povsodi tam, kjer ljudstvo dela in polaga temelje za srenejšo življenje. »Teden knjige« bo pokazal predvsem najširšim množicam pomen knjige, in to seveda ne samo leposlovne knjige, temveč še posebej in zlasti poljudno znanstvene in politične knjige. Do sedaj so ponekod na deželi, pa tudi celo v nekaterih središčih še kraji, kjer se ljudje naravnost otepajo političnih knjig, ker jim ni nihče razložil velikega pomena takega čtiva. V »Tednu knjige« bodo po vsej Sloveniji, po mestih in po deželi organizirali predavanja o pomenu knjige.

O nalogah aktivistov v »Tednu knjige«

piše »Slovenski poročevalec«:

»Dolžnost vsakega kulturnega in prosvetnega delavca, vsakega političnega aktivista je, da ta teden svojemu ostalemu delu pridruži še posebno propagandno delo za »Teden knjige«. »Teden knjige« mora biti manifestacija kulturno-politične zavesti našega ljudstva. Kakor za dobro leposlovno knjigo, tako moramo ta teden še zlasti skrbeti, da pride med naše ljudi čim več knjig iz teorije marksizma-leninizma, teorije, ki predstavlja svetovni nazor naše nove družbe. Ta teden moramo vzbuditi zanimanje za razne vrste poljudno znanstvenih knjig in dejansko izpolniti geslo: »Knjigo delovnemu ljudstvu!« Pri tem pa se moramo zavedati, da je poglobljeno zanimanje za knjige uspeh pravičnega prečiščanja, uspeh dobrih ljudskih knjižničarjev, uspeh dobrih ljudsko-prosvetnih svetov, uspeh dobrih učiteljev in drugih kulturnih delavcev. Mi danes imamo napredno slovensko knjigo. Naša naloga je le, da to knjigo približamo prav vsem ljudem in da na široko odpremo vrata naših knjižnic in čitalnic, ki naj postanejo središča naše nove, napredne prosvete.«

To pa velja tudi za nas koroške Slovence. Šole pri nas so še vedno ponemčevalnice naše mladine, ki nima priložnosti, da bi se naučila svoje materinščine. K temu pa ji bo pripomogla lepa, poučljiva slovenska knjiga. Ob »Tednu knjige« v naši matični državi LR Sloveniji je tudi naloga vseh naših prosvetnih aktivistov in aktivistov vseh ostalih organizacij, da širijo slovensko knjigo med našim ljudstvom, predvsem še med našo mladino, kajti slovenska knjiga je in bo imela prvenstveno nalogo v vsem našem prosvetnem delu.

Po naši zemlji

Najostreje protestiramo proti izzivalnim dejanjem nacističnih razgrajčev

Slovenska prosvetna zveza je poslala Varnostni direkciji za Koroško v Celovcu protestno pismo, v katerem protestira proti provokacijam šovinističnih profašistov ob priložnosti kulturne prireditve na Djekšah in odločno zahteva najostrejšo kazen za vse krivce. V svojem pismu pravi Slovenska prosvetna zveza:

»V vrsti šovinističnih provokacij in profašističnih incidentov proti prebivalstvu Slovenske Koroške beležimo v nedeljo, dne 19. septembra 1948 nov primer na Djekšah, ki po svojih nevarnih političnih in kriminalnih izrodkih zasluži posebno pozornost in zahteva ostro kaznovanje vseh krivcev.

Majhna skupina rogovilcev je skušala z vsemi mogočimi sredstvi motiti slovensko prireditev, ki je bila ta dan na Djekšah pod lipo pred cerkvijo. Ko jim prvi poizkus motenja z izzivanji in »Heil Hitler«-klici ni uspel, so zanetili za vasjo blizu hiš večji kup slame ter klicali na gasilno pomoč.

Čeprav jim nameravani učinek tega

Ledenice

Dne 20. t. m. smo pri nas imeli sestanek Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, na katerem smo se menili o raznih vprašanjih, ki zanimajo naše ljudstvo. Zato so se na sestanku naši rojaki zbrali tudi v velikem številu. To pa lukajšnjim šovinistom očitno ni šlo v glavo in so pričeli na razne načine izzivati, da bi tako motili potek sestanka. Ker jim pa to ni uspelo, so se znesli nad avtom referenta in so ga močno poškodovali.

Zdaj smo radovedni, kako se bodo v tem primeru zadržale avstrijske oblasti, ko je policiji izjemoma uspelo, da je našla vse krivce.

probnega manevra ni uspel, moramo z najodločnejšim povdarkom opozoriti na neodgovorno lahkomišelnost, s katero so šli ti fantalini pri svoji provokaciji na plan. Ni treba, da opozorimo na vse mogoče posledice, ki bi jih lahko povzročila brezvestna dejanja teh lahkomišelnih provokatorjev.

Hkrati so bili igralci pred svojim odhodom iz Djekšah psovani z najpodlejšimi žalitvami, pri katerih so se izkazali posebno nekdanji nacisti kot Štefan Riepl pd. Kovač in Lesjak pd. Vrnik na Djekšah.

Opozarjamo, da so pri prireditvi bili

navzoči organi žandarmerijske postaje na Djekšah, ki so torej lahko proučili ter protokolirali na lju mesta vse dogodke.

Slovenska prosvetna zveza najostreje protestira proti tem profašističnim in šovinističnim provokacijam in zahteva od Varnostne direkcije, da temeljito preišče omenjeni slučaj ter v interesu javne varnosti in demokratičnega reda v deželi najostreje kaznuje vse ugotovljene krivce.

Zdaj smo samo radovedni, kaj bo ukrenila Varonst. direkcija in v koliko bo pokazala svojo demokratičnost, o kateri govorijo ob vsaki priložnosti.

Št. Ilj

Pred nekaj dnevi je umrl župnik g. Hani Majerhofer, ki smo ga v četrtek, dne 23. t. m. v Št. Ilju položili k zadnjemu počitku.

Župnik Majerhofer spada k tistemu rodu, ki je pred 40 leti bodril naše ljudstvo in ga vzgajal k narodni zavesti ter ga navduševal predvsem na sestankih tedaj na novo ustanovljenih prosvetnih društev. Predvsem tedanji kaplan Hani je obiskal skoraj vsa naša društva in tam predaval o zgodovini in trpljenju, pa tudi o borbi našega ljudstva za lepšo bodočnost.

Kot duhovnik je služil najprej v Prevaljah, potem na Kostanjah in šel nato v Pokrče, od koder je kot trden Slovenec moral za kazen tudi kot duhovnik kot navaden vojak v avstrijsko-ogrsko vojsko. Nato je prebil vsa leta na fronti do konca prve svetovne vojne, kljub temu pa se tudi potem ni smel vrniti v svojo domovino, temveč je moral ostati v tujini in je deloval v vipavski dolini. Šele po ponovnih intervencijah in prošnjah se je končno smel leta 1924 vrniti na Koroško, kjer je bil na raznih farah v Ziljski dolini in po večkratnem preseljevanju končno prevzel faro na Dravi, kjer je zdaj tudi umrl.

Hani, ki se je vrnil iz vojne in v Italiji že kot prvi spoznal fašizem, po svoji vrnitvi na Koroško ni bil več stari odločni in neustrašeni borec. Premnogo trpljenja je zrušilo njegovo neustrašenost in le prečesto je nato klonil pritisku in nasilju. Vendar je kljub temu vedno spet našel pravilno smer in se posebno v letih po vojni zavedal, da mora ljudski duhovnik v borbi za svobodo stati na strani ljudstva in je zato Hani tudi podpisal duhovniško spomenico za priključitev Slovenske Koroške k matični državi Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Na pogrebu se je zbralo precejšnje

število bivših faranov, predvsem pa številni duhovniki. Kot zastopnik Slovenske prosvetne zveze se je pogreba udeležil njen predsednik, tov. dr. Franci Zwitter. Ob odprtem grobu je govoril župnik g. Ulbing iz Skočidola, ki je opisal življenje župnika Hanija in spomnil predvsem na njegovo sodelovanje v raznih revijah in časopisih, ki se jih tuži koroški Slovenci spominjamo zaradi njihove originalne šegavosti.

Naj mirno počiva in naj mu bo lahka domača slovenska zemlja.

Slov. Plajberk

Na svojem obnem zboru v Slovenjem Plajberku 27. 6. t. l. so zahtevali kmetje in najemniki, ki so se v pretežni večini združili v Kmečki zvezi za Slovensko Koroško, od okrajne kmetijske zbornice v Celovcu, da jim imenuje njihovega predsednika za načelnika krajevnega kmečkega sveta. Kljub temu, da je ta zahteva po vseh demokratičnih načelih bila upravičena, je okrajna kmetijska zbornica odgovorila šele po dveh mesecih s pismom, ki nima nobene povezave z zahtevo. V svojem pismu hoče samo s hvalisanjem in upravičevanjem obstoječih razmer zapostavljanja malega in srednjega kmeta ustreči »želji« večini Plajberških kmetov. V pismu je med drugim rečeno, da je dala okrajna kmetijska zbornica sedanjemu načelniku neka navodila in da je »na ta način izključena vsaka prednost oziroma zapostavljanje«. Takih navodil je pa bilo danih že nešteto, njih rezultat je večanje prednjačenja OeVP-jevskih cepačev in zapostavljanje slovenskih kmetov. Ista kmečka zbornica, ki hoče naenkrat »ustreči želji« ljudstva, je imenovana od protiljudskih veleposestnikov, odklonila je zastopstvo Kmečke zveze za Slovensko Koroško v svojem »Beiratu« in tudi bojkotira zahtevo Selskih kmetov po imenovanju od njih izvoljenega načelnika krajevnega kmečkega sveta. Zaradi

tega je v Plajberškem primeru pretvarjanje volje in zahteve izključno kmečkega ljudstva v skromne »želje« naravnost smešno. Takšno potvarjanje pomeni, imeti ljudstvo prekaljeno v borbi proti fašizmu za norca. Če se predsed. okrajne kmetijske zbornice Jure upa pripisati našemu ljudstvu še toliko najvnostni in zaostalosti, potem je to samo dokaz, kako zaostal in nestvaren je še on sam. Naše slovensko ljudstvo danes predobro ve, kakšne gospodarske krivice se mu delajo, predobro pa tudi ve, da v demokratičnem sistemu odloča večina. Zato pa prav v Slovenjem Plajberku in tudi drugod ne bo odnehalo prej, predno bo pomoteno z vsemi, ki so v kmečkem zastopstvu imenovani od veleposestnikov po nacističnem »Führerprincipu« in predno bodo tam sedeli resnični izvoljeni kmečki zastopniki.

Glinje

Pred kratkim je hotel tov. Valentin Oraš, ki stanuje v Kajžah pri Glinjah, po predpisu oddati svoj krompir pri drugi v Borovljah. Krompir, ki ga je imel pripravljenega za oddajo, je bil izvanredno lep in primeren za prehrano. To je potrdil tudi župan v Glinjah, ki se je o tem sam prepričal.

Ko pride tov. Oraš s krompirjem k upravniku boroveljske zadruga Krammerju, mu je ta naročil, naj krompir pelje v trgovino Oswald. Trgovec Oswald je krompir tudi sprejel, ne da bi prej povedal, koliko bo plačal zanj. Šele ko je imel tov. Oraš krompir spravljen na določenem mestu, mu Oswald naznanil, da plača krompir samo po 20 grošev, baje zaradi tega, ker krompir ni za prehrano, temveč samo za krmljenje živine. Tov. Oraš, ki je o tem po pravici imel drugo mnenje, ni mogel sprejeti določene cene, in je spravljen krompir spet na voz ter ga peljal ponovno v zadrugo. Zdaj je šele spoznal, da tudi upravnik zadruga Krammer ni voljan, plačati za krompir višjo ceno. Nato je tov. Oraš zahteval od Krammerja potrdilo, da je krompir res samo za živino, ne pa za prehrano.

Prav nič se ne čudimo, ko sedanjí oblasniki na take načine skušajo izkoristiti naše male in srednje slovenske kmete. Tov. Oraš je zaveden Slovenec in aktiven član Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško. Zato je popolnoma razumljivo, da ga skušata Krammer in Oswald na vsak način oškodovati. Krammer je bil član NSDAP ter major Hitlerjeve vojske, Oswald pa je bil nacistični mestni odbornik in tudi član nacistične stranke. Iz takih in podobnih primerov vidimo nepristranost in demokratičnost OeVP-jevskih gospodarskih veljakov. Ko so bile zvišane cene zgodnjemu krompirju, ga mali in srednji kmet ni mogel prodati, ker so ga pri oddaji prehiteli veleposestniki iz vrst OeVP. Šele potem, ko so cene spet padle za visoke odstotke, je imel naš kmet priložnost, da je po nizkih cenah prodal svoj krompir.

Tako torej izgleda enakopravnost OeVP-jevskih veleposestnikov in protiljudskih elementov, ki baje zastopajo interese kmečkega prebivalstva. Primer iz Glinj nas ponovno prepričuje, v koliko smemo verjeti lepim besedam teh gospodov.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

NAZNANJA:

SPD »Matjaž« priredi v nedeljo, dne 26. 9. 1948 ob 15.30 uri pri Šoštarju v Globasnici igro »Zadnji vitez Rebrčan«.

V nedeljo, dne 26. septembra 1948 ob 14.30 uri igrajo Kostanjčani pri Kuncu v Št. Lipšu (Stari vesi)

Novo „Miklovo Zalo“

Vabimo vse rojake in ljubitelje slovenske prosvete iz bližnjih in daljnih krajev na našo prireditev.

Ustanovitev odreda sta izvedla komandant IV. operativne cone Kranjc in Stane Bizjak — Kosta, član pokrajinskega komiteta za Koroško. Operacijsko območje so razdelili med tri čete. Druga četa je imela območje na jugoslovanskem delu Koroške. Prva med ljubeljsko in jezersko cesto, tretja pa vzhodno od jezerske ceste do nekdanje avstrijske državne meje. Naloga te čete je bila prodirati v Podjuno in ustvarjati potrebne pogoje za pošiljanje patrol preko Drave, ki naj bi pripravile teren za celo četo. Četa je dobila naloge, te pogoje čimprej ustvariti. Operativne naloge so bile odredu določene naslednje: napadati sovražnika in razbijati njegove pomagalce, delati sabotažne akcije na železnicah in cestah, rušiti industrijska podjetja in vse, kar koristi okupatorju. Posebna pažnja mu je bila naložena za mobilizacijo. Kolikor bi mobilizirancev ne mo-

gel obdržati sam, bi jih naj pošiljal v brigade v Savinjsko dolino in na Dolenjsko.

V pozni jeseni novembra 1943 je moral VKO vzdržati nemško ofenzivo. Po nekaj dneh so partizanske enote prebile nemške obročje in se prebile v dolino ob Dravi in v bližino tamkajšnjih nemških postojank. Nadaljevale so z napadi na prometne žile in nemške postojanke, po načrtu, ki so ga izvajale že pred ofenzivo in nadaljevale po ofenzivi. Tako so v začetku novembra napadle železniški most pri Dravogradu, postojanke pri Pliberku, kar nekaj tednov po ofenzivi pa v Globasnici na eni strani, na drugi pa Belo pri Železni Kapli, kjer so uničile orožniško postajo in zaplenile večjo količino orožja in municije, nato uničile carinarnico v Železni Kapli in vdrle v samo Železno Kaplo. Ti uspehi so pokazali, da nemška ofenziva

za nje ni bila tako rekoč nobena večja zapreka in ne ovira za razmah partizanstva na Koroškem.

Vso zimo 1943/44 so se Nemci držali defenzivno. V vzhodnem delu Koroške je nastala celo lisa tako imenovanega osvobodjenega ozemlja.

Koroški bataljon in kasneje VKO, je bil sestavljen skoro iz samih domačinov, to je koroških Slovencev. Politično je deloval na razgibanem ozemlju, k razgibanosti je pa največ prispeval sam. Mobilizacija novih borcev se je zelo hitro vršila. Odred je hitro narastel na dva bataljona, tako da je orožja kmalu primanjkovalo.

Politično je bilo območje Koroškega bataljona organizirano v okrožnem odboru OF za Podjuno, katerega sekretar je bil Karel Prušnik — Gašper. Vzpostaviti zvezo med tem delom na vzhodu in onem na zahodu ter oba dela povezati v harmonično celoto, je bila naloga rožanskega jedra osvobodilnega gibanja na Koroškem.

Kako?

Največji problem za povezavo vzhodne in zahodne Koroške v eno celoto je predstavljala jezerska cesta, ki je Koroško sekala na dva dela. Nemci so jo zaradi njene transverzalne funkcije od severa

proti jugu in delitve Slovenske Koroške na dva dela izredno močno zastražili. Z neštevilnimi zasedami so prežali na primernih prehodih. K temu so se pridružile še neugodne okoliščine zime, ko je bil prehod zaradi velikega snega še težji. Prve stike z vzhodnimi aktivisti je našel dr. Kmet sredi novembra 1943. Ker so vzhodni aktivisti dobivali dotlej smernice za svoje delo od pokrajinskega odbora na Štajerskem, se jim je zdel sestanek z dr. Kmetom celo sumljiv, ker niso bili do takrat še nič obveščeni o novem koroškem forumu v Rožu, kateremu naj bi postali odgovorni tudi oni na vzhodu. Za dr. Kmetom je prišel na vzhod »Mišo«, organizator obveščevalne službe, ki je tudi vzbujal začudenje. Končno se je le vse pojasnilo in oba dela sta se povezala med seboj v harmonični celoti. Organizirana je bila stalna kurirska linija, ki je tekla od Železne Kaple preko Obirja, Apač, mimo Borovlj, tik ob Dravi do krajev pod Golico, kjer je imel sedež okrožni odbor OF za Rož in Celovec. Z vzpostavitvijo zvez je bila rešena velika naloga. Osvobodilno gibanje na Koroškem ni bilo več razbito na dva kroga, temveč je postalo enotno in povezano.

(Dalje)

LJUDSKI TABORI

izraz narodne zavesti Slovencev

V teku zadnjih sto let so zajela Slovence gibanja, ki so zajela ves narod, kakor prevratno razpoloženje leta 1848., ki je postavilo med drugim tudi zahtevo po združitvi vseh Slovencev v upravno enoto »Zedinjeno Slovenijo«, nadalje pa »taborsko gibanje« ob koncu šestdesetih in začetku sedemdesetih let 19. stoletja, ki je to zahtevo razživel med slovenskim preprostim ljudstvom. Vsa ta in podobna gibanja so posegla tudi na Koroško in so jih Korošci sami celo pomagali sprožiti.

Tako je bil prvi Slovenec, ki je leta 1848. zahteval za Slovence jezikovno enakopravnost in združitev Slovencev v upravno enoto — Slovenijo — Korošec Matija Majar. Zveza z ostalimi južnimi Slovenci je imela v tem času celo svoje najbolj vnete zagovornike prav med koroškimi Slovenci (Majar, Andrej Einspieler, Janežič). Seveda tudi ostali Slovenci na Koroško niso pozabili: načrt Zedinjene Slovenije, ki se je v tem letu prvič pojavil, je obsegal tudi slovenski del Koroške.

Matija Majar je bil med prvimi buditelji naroda. Leta 1848, ob marčni revoluciji, je vzkliknil: »Zdaj se mora začeti našega naroda sreča; zdaj moramo stopiti kakor svobodni narod med druge svobodne narode, mi svobodnim narodom enaki... Mi Slovenci trdno, z vso močjo od vseh zahtevamo, da nas pustite doma po našem živeti: Slovence po slovenskem. Pokažimo ljubezen do naroda povsod in vselej in poiščimo si voditelje. Slovenec naj drži bratovski se Slovence, naj nosi slovenske barve, naj se veseli slovenski. Naši poslanci pa naj zahtevajo, da nam bo svobodno v Sloveniji...«

S tem je Matija Majar razvil »slovenski program« in se istočasno krepko potegoval za uvedbo slovenščine v šole in urade, predvsem pa je poudarjal, da morajo najprej zahtevati združitev vseh Slovencev v eno enoto, »kajti v sedanji dobi se želi zediniti vse, kar je istega rodu, in se zedini.«

Res čudno pa je, da tudi Matija Majar, ki je drugače tako jasno videl moč vaških močev in se tudi z vso odločnostjo boril proti nemškemu županom in učiteljem, ni spoznal, da je »bistvo narodnega zatiranja na social. in gospo-

darskem področju in da je torej nemogoča vsaka druga rešitev narodnega vprašanja razen one, ki daje narodu popolno gospodarsko in z njo tudi politično in kulturno svobodo«, kakor o tem vprašanju pravi Sperans. Tako tudi ni čudno, da je vse politično narodnostno gibanje bolj ali manj šlo mimo ljudskih množic, če prav je na drugi strani močno vplivalo na dvig slovenske narodne zavesti.

Nemci pa so preprečili predlagano razdelitev Koroške po narodni meji in združitev vseh Slovencev v — Zedinjeno Slovenijo ter dosegli s pomočjo dunajske vlade, da se je 1849 Koroška dokončno upravno ločila od Kranjske, s katero je bila takrat združena.

Koroški Slovenci pa tudi v bodoče niso pozabili na program Zedinjene Slovenije. Prav njihova voditelja Andrej Einspieler in Matija Majar sta bila najvztrajnejša borca za združitev vseh Slovencev v upravno enoto. Čeprav prva zahteva po Zedinjeni Sloveniji ni zajela vseh širokih množic, ker so se tedanji politični voditelji preveč naslanjali na avstrijsko reakcijo, je odslej naprej vendar ostala tudi na Koroškem bistvena točka slovenskega političnega programa. Za Majarjem je prevzel idejo največji voditelj koroških Slovencev Andrej Einspieler. Z njim je postala Slovenska Koroška v tej zahtevi celo vodilna.

Zahteva po zedinjeni Sloveniji je bila tudi osrednja misel, ki so jo razširjali med Slovence tabori, na katerih so se množice strinile in demonstrirale svoje politične, kulturne in gospodarske zahteve. Na teh taborih so prvič nastopali desetstisoči, prvič so revolucionarne sile ljudstva primorale tudi politično volstvo, da se je oziralo na zahteve množice ljudstva.

Pri tem množičnem gibanju so v posebno veliki meri sodelovali tudi koroški Slovenci. V letih 1870 in 1871 so bili na Koroškem trije veliki ljudski tabori, in sicer na Bistrici pri Pliberku, na Žopračah, in končno v Škočidolu. Na teh taborih so se prvič zbrali desetstisoči koroških Slovencev, zbrali so se kmetje, delavci in mladina, in vsi so odločno zahtevali pravice za svoj narod. Na mogočnih shodih so tudi prvič poleg starih politikov — duhovnikov nastopili kot govorniki predvsem kmetje. Na prvem taboru, ki je bil na Bistrici pri Pliberku za spodnji Rož in Podjuno, se je zbralo okrog 8000 rojakov, pod milim nebom, pod košatimi lipami, po stari lepi šegi naših prednikov. Posvetovali in

pogovarjali so se o najsvetejših pravicah in soglasno javno povedali, kaj želijo in kaj terjajo. Na koncu so imeli vsi le eno željo, ki so jo tudi glasno izrekli: »Se en tabor!« Priredili so še dva, na Žopračah in v Škočidolu, na katerih se je zbralo na prvem nad 3000, na drugem pa 2000 naših ljudi.

Da so na teh ljudskih taborih sodelovali vsi sloji ljudstva, dokazuje že to, da je na žopraški tabor na primer vabilo

poleg Primoža Košata, kmeta in gostilničarja, pri katerem je bil tabor, še 14 kmetov, 4 učitelji, 1 gostilničar, 3 mlinarji, 2 kupca in 5 župnikov. Na vseh taborih so razpravljali o svojih zahtevah, v prvi vrsti pa so bili tabori izraz ljudske volje po Zedinjeni Sloveniji. Tudi koroški Slovenci so se dobro zavedali, da so del slovenskega naroda, in zato so tudi odločno zahtevali združitev Slovencev v eno skupnost, v eno državo.

Sovjetska zveza V BORBI IN DELU

»Vsak človek ima svojo zgodovino in v njej kritične trenutke. Človeka lahko brez pomote sodimo po tem, če gledamo, kako je delal in se kazal v trenutku, ko sta visela na kocki njegovo življenje in čast. Kolikor večji je človek, toliko bolj dostojanstveno, veličastno in zmagoslavno prestane tisti kritični trenutek. In tako je tudi z narodom. V zgodovini narodov so prav tako kritični trenutki, po katerih lahko sodimo moč in veličino njihovega duha. Kolikor višje je rod, toliko bolj dostojanstveno, veličastno in zmagoslavno prestane te zgodovinske trenutke. Kolikor ga preseneti in porazi kritični trenutek, toliko bolj izgubi narod svojo čast in slavo.«

Visarion Dimenski

Nemci so postavili sovjetske narode v težko preizkušnjo. Deželo miru, svobode in socialističnega dela so napadli. Kot kobilice so se spustili na ukrajinske žitnice. Razbili so mesta, Lovili so ljudi in jih v natrpanih vagonih pošiljali na delo v Nemčijo. Prepevali in vpili so: »Rusija je naša, gorje Rusiji!« Oči vsega sveta pa so bile takrat uprte v daljno deželo na evropskem vzhodu. Tisti, ki jim je bil življenjski posel blatiti Sovjetsko zvezo, so si meli roke: »Sama po sebi bo razpadla.« »Ljudstvo se bo pridružilo Nemcem in vrglo sovjetsko vlado.«

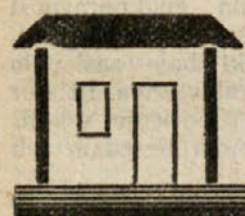
»Saj tam so ljudje sužnji, kdaj se je še suženj boril proti zavojevalcu?« Svobodoljubni narodi vsega sveta pa so vedeli: sovjetsko ljudstvo bo zmagalo, pa naj bo kar koli.

Presenečenje

Takrat so se z Rdečo Armado umikali sovjetski ljudje proti vzhodu. S seboj so vlekli stroje, vojno industrijo, s seboj so vlekli živino. V kratkem času je bila vsa vojna industrija premaknjena z zapada na vzhod. Nemcem pa je bil napovedan neizprosni boj. Nemcem pa so se leta in leta cedile sline za ukrajinsko žitnico. Vojska in ljudstvo so žitnico požgali. Nemec si v svoji fantaziji ni mogel predstavljati imenitnejše stvari kot je Dnjepr-prostori. Niso ga niti videli! Kar ni raz-

rušila v svojih postopnih umikih Rdeča Armada, so uničili partizani. Nemci se niso mogli vsidrati nikjer, zanesti na nikogar, dobiti nič, zvedeti nič. Stalin je dal povelje: »Rušite za seboj vse! Naj ne pride v roke nemškemu okupatorjem nič, kar bi moglo služiti v vojski!« Oportunisti pa so po svetu sklepali roke in zavijali oči: »Rusija bo sama sebi izpila kri.« Toda Rusija je bila kri Nemcem. Rusija ni pustila, da bi se Nemci gostili na njeni zemlji, tako kot so se v prvih dneh lahko gostili v propadli Jugoslaviji in drugod po Evropi. Bila je vsemu svetu zgled, kako se je treba postaviti okupatorjem po robu. Storila pa je to lahko, ker so njeni narodi živeli v svobodi, enakopravnosti in blagostanju.

Nemci so si predstavljali, da bo drugače. Kot jesenske muhe ob zid so jim padale k nogam evropske države. »Bliskovita« vojna je bila bliskovita zaradi tega, ker so bile evropske države trhle. Ni jih bilo težko uničiti. Noben blisk pa ni mogel podreti Sovjetske zveze. Za vsako ped zemlje je tekla nemška kri. Za vsak hlebec kruha je bilo treba krvavih žrtev. Varen nisi bil nikjer, vojska pa se ni mogla »bliskovito« zaključiti. Sreča je obrnila malovrednemu Hitlerju hrbet. Palica, namenjena sovjetskim narodom, je udarila po hrbtu nadute Nemce.

KOČARJI

IVAN POTRČ

Nazadnje je Lizika vprašala:

»Dedek so šli, veš kam?«

Nerodno se je nasmehnila. Brat pa je povedal:

»Veš, zakaj hodi?« ga je vprašala sestra. Znova se je nerodno nasmehnila.

»Zavoljo ženske,« je pristavil brat in rekel: »Kaj ne bi vedel.«

Fant je stopil proti jaslim. Tam je slopela Lizika. Obraz mu je pobledele, kakor da bi bil brez krvi...

Zmotil ju je debel človek. Butnil je v vrata in obstal sredi podbojev. Ko so se mu oči privadile teme in mu je pogled začel preko krave, je zagledal stroka.

»Kaj pa vidva? Se lovita slepe miši?«

Zasmejal se je, se obrnil med podboji in pomežiknil nekemu, ki je moral po rsej prilike prihajati za njim.

Lizika si je zakrila oči s predpasnikom in zajokala.

Debeli človek pa je rekel:

»Tu ne bo nikogar doma, razen dece. Ali krava je lepa, Gunžar!«

Po Janežku je spreletelo.

»Rubež!« je vzkliknil.

Pognal se je mimo financarja in zdr-

vel proti Rajhovim. Ničesar drugega ni videl pred sabo kakor njihovo kravo, njihovo šeko. Za njim se je odmerila Tunika. Racala je s svojimi šibkimi nogami in padala. Pobirala se je s tal in jokala in jokala...

Ostali so zbežali v koč. Franček je zapahnil vrata.

»Kravo nam bodo vzeli! — Mati, mati... — Rubež! — Mati! — Molimo! — Icika, uboga icika! — Ognali jo bodo, joj! — Mati... maaaa...!«

Poklekli so na ilovnata tla. V kotu je visel zaprašen in polomljen križ. Raztrgana molitev se je mešala z jokom, z otroškim upanjem in s strahom.

Prebudila se je Milka, zavekala je.

Zunaj sta ostala zeleni financar in občinski sluga Gunžar.

»Hribovska deca so to,« se je opravičeval Gunžar, »naj ne zamerijo, bojijo se gosposkega človeka.«

»Ampak, daleč so že. Kam bi to sploh zdvijalo, če ne bi imeli cerkve, žandarjev, gospode in aresta? Takšni otroci... Zato pa, česa človek vse ne doživljal!«

Potem se je zakrohotal...

MLATEV

Pri Rajhovih je našla Treza mlatac za na gumbi. Kočarske deklinje in dninarke — nekaj jih je naprosila Treza, nekaj Rajhova gospodinja — so stonole ob mlaticih in ob snopju, se opirale na vile ali na grabljišča, zdehale in se pomenkovale o mlatici ter se otepale Draša. On in domači naglušni hlapec sta bila edina možka pri mlatici.

»Pozna sem,« je rekla Treza, ko je prišla, da bi se opravičila pred gospodinjjo in pred mlatici. Potem je pogledala po gumni, da bi našla delo za otroka. »Štefek, ti boš pa metal snope s hrma,« je rekla otroku, ga dvignila in pognala na zloženo snopje. »Razvezuj ga!« mu je rekla na glas, da bi jo slišali in da ne bi rekli, da je prišel njen otrok samo jest k hiši.

Stara Rajhovca ji je nalila žganja. Treza ga je najprej dvakrat srebnila in skremžila obraz, kakor se za žensko spodobi, potem pa ga je zljala vase. Hlapec Anza jo je podražil:

»Takšna babnica — kopico otrok ima in dedca — pri pijači pa se ti drži ko kmečka nevesta.«

On, hlapec Anza, je težko gledal takšno babje srkanje, še težje pa je strpel, kdaj pride vrsta nanj.

Saj je boljše, si je mislila Treza, da nisem dala Štefku; mogoče bi se kdo zgledoval.

Dekleta so se norčevala iz Draša. Namigovala so si, a na skrivaj, da ima vejo

več kakor jelšev grm. Ko so se upičile vanj, ni bilo v gumni smehu ne konca ne kraja. Smejale so se in ga ogovarjale.

»Povej, Draša, povej, katera med nami ti je pri srečju?«

Irglova se mu je smejala in mu kazala svoje zdrave zobe.

»Draša, ali me ne boš peljal v nedeljo v krčmo?«

»Mene boš prišel pa klicat.«

Potem je pogledala Tilka tako zaljubljenost in mu povedala zaupljivo:

»Nocoj se mi je sanjalo o mlademu postavnem fantu. Odpri sem oči in sem prepoznala tebe, Draša.«

»Kaj ne, še ponoči ti delam zdravo?« je dejal Draša in se zahotal.

»Ne bo takšne sile, ne, Draša!« ga je zavrnila Tilka.

Dekleta so se smejala. Štefek se je položil po snopju in vlekel ušesa.

Hlapec Anza je siknil: »Osel! in zvrnil vase žganje. Pijača ga je stresla. Nato je povedal: »O, s tem sem si privezal dušo, s tem, mati! Škoda, da ga natakate ko božjo milost, da ga delite, kot bi bili v cerkvi.« Dregnil je Draša in mu rekel: »Pusti babnice in pij!« Potem je začel razglabljati: »Prileže se prileže. Če začneš tako na tešče in si še ves matost od včerajšnjega dne, pa se poškrbaj s takšno vražjo kapljo, te mine slabost in delo se ti popelje, ko da bi ga z oljem namazal. Za težko delo je huda pijača. Ej, Draša oprimi se mlaticel!« (Dalje.)